

1873 Skraltkynna

Det hadde vært ganske så varmt i været de siste ukene, til årstiden å være. Snøen hadde lava ned, ja, mest i metervis. "Skårråføret" var borte - det som berga dem gjennom vinteren. Den gjorde det mulig å ta seg frem over lengre distanser på jakt, isfiske og oppsyn av snarer. Mildværet satte en effektiv stopper for dette. På et vis ble de tvunget innadørs, til tross for at temperaturen var overkommelig. Det var mars måned i 1873 langt inne i Rådalen i Hegra. Normalt var det varme dager fra ei våryr sol - og kalde netter. Dette muliggjorde lette turer ned i bygda etter det mest nødvendige. Kjelken glei godt på "skårrån", uansett hvor tung den var. Men nå hadde det snødd store hvite tallerkener. Den lette vinden bygde opp formasjoner av hvite borger midt på flate marka. Snart var husene omtrent nedsnødde. Ved Skraltkynna i Rådalen ble de stengt inne omtrent i dobbelt forstand. Utpå ettermiddagen torsdag den 27. mars måtte Kristoffer bare vekk, en slags flukt - til et sted hvor han kunne få være for seg selv med sin samvittighet og sin Gud.

Kristoffer ville bli 50 år på selveste juleaften. Og far hans, David - ville bli 76 år. Far, sønn og Jesus hadde gebursdag på samme dag. Det var et sterkt trekløver, som burde borge for styrke og rettferdighet. Men slik var det ikke. Heller tvert om, tenkte nok Kristoffer der han sliter seg gjennom den tunge, råe snøen. Han sakk nedi til livet, satt omtrent fast - men øynet en mulighet ved å komme seg opp i den brattere skråningen opp mot Høgsetervola. Vinden polerte normalt grunnen så høyt oppe, men Kristoffer undret seg over hvor mye snø som hadde blitt liggende også der denne vinteren. Det var ikke lett å komme opp, men omsider fikk han feste. Trolig hadde han brukt både en og to timer på den kilometer lange skråningen. I ettertid ville han likevel aldri kunne erindre det. Kristoffer krabbet omtrent på alle fire i en slags trancé. Sorg, sinne, bitterhet, skyldfølelse - alle disse begrepene som gjør folk motløse og uberegnelige, flommet inn over ham. Kristoffer var sterk fysisk, en kjempe av et mannfolk. Men det hjalp så lite når det mentale hadde overtaket. Nå raste alle tanker gjennom kropp og sjel. Det reiv ham omtrent i stykker. Han lette etter forklaringer på naturens premisser og avstraffelser. Hva var meningen med livet? Han hadde nettopp begravd midlertidig i snøen sin sjuårige sønn Karl Magnus, som døde samme morgen. Nå lå han i en snøhaug i lag med sin tiårige bror Ola og fireårige søster Ellen. Alle døde i løpet av ei uke. Og i Amerika var Kristoffer sine eldste sønner. I denne stunden var de også som døde. Tungsinnet ropte på berøvelse av eget liv. Livet passerte i revy.

De hadde kommet flyttende inn til Skraltkynna i 1852. David Kristoffersen, far til Kristoffer - hadde fått skjøte på Skraltkynna for 42 spdlr. Skraltkynna ble trolig nybygd omkring 1790 av en svenske, en jəmte som til å begynne med holdt til på Stjōrdal. Han het Anders Johnsen (1748-1834) og ble gift tre ganger. Med sin andre hustru, Abigael Andersdatter - fikk han sønnen John som overtok plassen i 1832. Til tross for at han igjen fikk flere sønner, ble bruket solgt på auksjon. Hva som gjorde at en (1) familie velger å forlate Skraltkynna, og en helt annen familie å overta stedet, er interessant i seg selv. Hvorfor drar familien David Kristoffersen med barn og barnebarn innover i ødemarka, når en annen familie ikke finner strevet lønnsomt? Hvorfor forlater David gården Frigaard? David hadde fått skjøte på halve gården av sin far i august 1823, samtidig som broren Anders fikk andre halvparten. Det synes som David driver sin del av Frigaard i alle fall til 1838, da skjøte på deler av gården blir overdratt til Hans Olsen fra Stjōrdal. Trolig fortsatte David og hans familie å drive sin gjenværende del frem til 1851. David ble i 1823 gift med Sigrid Hammer, og til sammen fikk de fire barn: Kristoffer, Eli, David og Mali. Sigrid Hammer hadde mistet sin mor som 2-åring, og flere av hennes søsken fikk heller ikke et fullendt liv. Den 25. juli 1806 mistet hun som 8-åring også sin far som ble slått i hjel av lynet ved Berri.

Kristoffer, sønn til David - og vår hovedperson innledningsvis i denne historien, er muligens den som blir skyld i at "familien rømmer til skogs". Nå var det flere som hadde slått seg ned innover i Rådalen, både lovlig og ulovlig - og som førte til andre tragedier, samt tvang flere til å utvandre til Amerika. Kristoffer var visstnok på onnarbeide hos sin onkel på Kringen. Her møtte han Gjertrud Kringen og forbudt kjærlighet. Ruth Bremseth, oldebarn til Kristoffer - tror kanskje at datidens holdninger og normer førte skam over familien. Det hele er litt underlig. Disse to familier var av samme klasse, slik at klassejustisen på den tiden ikke skulle bety noe. Det var heller ikke uvanlig at noen ble med barn og måtte gifte seg, heller tvert om. Riktignok var Gjertrud 17 ½ år da hun fødte Dorteia 1. juledag i 1843, og uforlovet. Men ikke engang det skulle føre til all verdens skam. Det var jo kun å gifte seg. Det som skilte Gjertrud og Kristoffer litt ut fra de andre, og som kanskje kunne føre til sladder for usømmelig atferd, dømning - for ikke å si fordømming, var muligens at Gjertrud også fødte sønnen David i 1845. Ennå var de ikke gift. De giftet seg den 15. april 1847. Så var da i det minste "den skaden" reparert. Nei, det hele er som nevnt noe underlig. Hvorfor dro de langt inn i ødemarken til et tarvelig og slitsomt liv? Det går en del historier om hvorfor David tok familien sin inn i skogen. Kanskje var det noe uenighet rundt delingen av Frigaarden?

Ruth Bremseth, juni 2008

Tidlig på vårparten i 1852 kommer derfor et stort følge innover til Skraltkynna. Det er David og Sigrid med sin familie, bestående av de to, de fire ungene: Kristoffer (28), Eli (23), David (19) og Mali (9) – hvorav eldste mann, Kristoffer hadde med sin Gjertrud og fire mindre barn: Dorteia, John, David og Ane. Til sammen var de 11 personer. De gikk i gang med å bygge Skraltkynnplassen, et lite hus i åssiden nord for hovedhuset, hvori Kristoffer og hans familie flyttet inn. Flere unger kommer jevnt og trutt. David jr. gifter seg med Johanna Hastad. De får barna: Sigrid (1855), Dina (1858), Lars (1860), Iver (1863), Carl (1868) og Elisabeth (1873). De to siste i Amerika. Midt på 1860-tallet er de 22 personer i de to husene ved Skraltkynna. Hvordan de klarte å mette så mange munnar, er for oss i dag ubegripelig. Dette var naturhusholdning i ordets rette betydning. Og det blir ikke mindre imponerende når vi vet at fysikken var temmelig stor hos Davidfolket. Og enda *større* skulle det bli da Johanna Hastad

(1829-1915) kom inn i familien. Det er fortalt at hun var så svær at hun måtte ha to stoler å sitte på. Totalt sett var det en del kalorier som skulle inn i de store kroppene. På den annen side var det vel fysikken som reddet dem.

Kåre og Jørgen Myran (tippoldebarn og oldebarn av Kristoffer) på Krestofferrommet, 21. mai 2008. Trøya fikk Jørgen hos Kåre Skolmli i juni året før

Når vi i dag besøker Skraltkynna, er det forunderlig å stå der og forsøke å forestille seg hva slags liv de levde. Et evig slit, en jordvei som ga lite utbytte i form av 10-14 mål dyrka mark. Ei ku og noen få sauer ga knapt mat til de minste. Det var gjennom en evig vandring i naturens eget spiskammer som ga næringsinnholdet. Her var det ikke tilsatt kunstige næringsstoffer. Våningshuset på Krestofferrommet (Skraltkynnplassen) skulle ikke ha vært større en 4 x 6 m, og en kan lure på hvordan alle fikk plass i det lille huset. Plassen ligger på andre siden av bekken, og en hundre meter oppe i lia. Her er det i dag et skilt (jernplate) som viser stedet. Rundt omkring er det rester etter flere vollar, hvor de både slo gresset, samt flyttet ei ku og et par sauer på vekselbeite. De få dyrene de hadde gikk trolig tjoret.

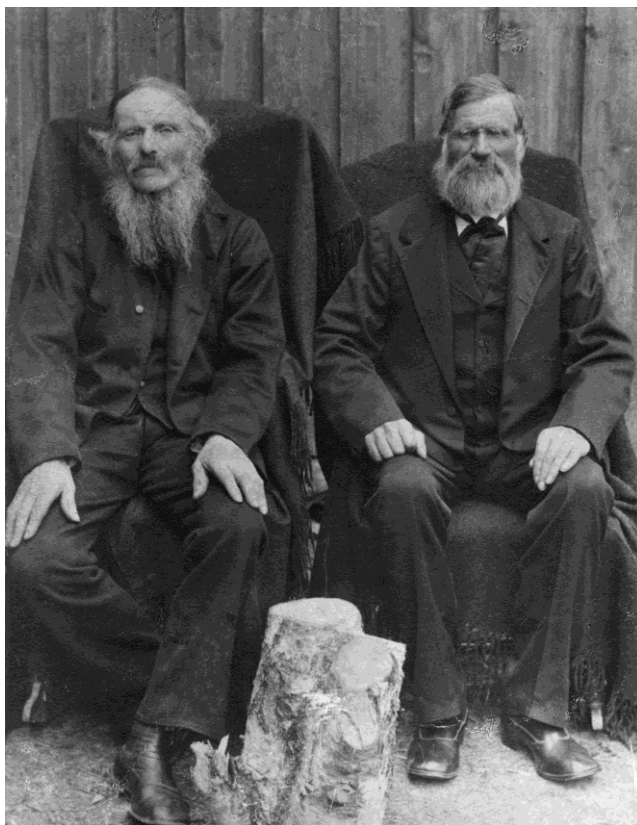
Da Jørgen ble født en maidag i 1857 var Kristoffer borte. Her var det ikke snakk om fødselspermisjon. Gjertrud følte at tiden nærmet seg, og var ute i vedskjulet for å hente seg noen pinner. Hun skulle vel lage seg varmt vann, ta frem noen tøyfiller og gjøre seg klar til å føde. Men den godeste Gjertrud var ikke før kommet ut i skjulet før fødselen meldte seg. Der og da kom Jørgen til verden den 2. mai 1857. På et vis datt han bare ned i vadmelsstakken, og den bretta Gjertrud opp til livet - og så stabbet hun over gårdsplassen og inn på kjøkkenet med gutpjokken.

Jørgen Myran 1857 - 1928

Av og til ”skar de plank” inne ved Skraltkynna. De hadde ei stor handsag som de skar ut plank med langs hele stokken. En kraftanstrengelse vi kjenner fra prehistorisk tid. Her lå de altså noen hundre år etter. Disse store, tunge og lange plankene fraktet de med hest ned til Holsandkaia i Skogn. En dag det nok var temmelig dyp snø og hesten slet seg over et jorde i Markabygda, ble skraltkynnkarene stoppet og anmeldt for dyreplageri av en lokal oppsitter. Lensmannen kom til, men fikk klar beskjed: ”Vi tar nå etter vi også”, som en forklaring på at de hjalp til. Og for riktig å bevise det, spente de fra hesten og dro den enormt tunge slede selv et godt stykke nedover mot kaia.

Brødrene Kristoffer og David, da David kom hjem på besøk fra Amerika i 1894

Som vi skal lese senere i historien, så dro Litj-David til Amerika. Det førte til litt ondt blod mellom de to brødrene, David og Kristoffer. Sistnevnte anklaget broren for å stikke av og overlate alt ansvaret ”for gamlingen” til ham. Torstein Myran fortalte da han (5 år) var med bestefar Kristoffer til Hegra stasjon for å møte ”gubben” som han kalte Litj-David, bror til Kristoffer, som skulle komme hjem på besøk fra Amerika. På perrongen står Kristoffer og venter på bror sin. Da ”gubben” kom av toget omfavnet de to brødrene hverandre og stod der og gråt. Det gjorde et sterkt inntrykk. Og fra den tiden synes også ufreden de to slektsgrenene å være forbi, nesten - men ikke helt. Ardelle i Wanamingo fortalte undertegnede da jeg var på besøk i Amerika at det fortsatt henger igjen ”litt grums” mellom broderslektene Myran og Davidson. Legg merke til bildet av brødrene Kristoffer og David. Store never! Det har blitt fortalt at da Norges bank kom med en stor jubileums 2-kroning, gikk den igjennom ringen til Kristoffer.

Nærmeste nabo var Bulandsgårdene, fire-fem kilometer unna. Det var ingen vei dit. Omtrent

Skraltkynna, søndag 3. august 2008

like langt var det til Klefsåsvollen, hvor det var bosetning. En kan sikkert diskutere om det var så avsides eller ikke der inne i skogen. I dag føles det slik, men på 1800-tallet var det mye liv og røre på setervollene rundt omkring. På vinterstid forgikk det en del hogst, og vinterveien mellom Stjørdalen og Skogn gikk ikke så langt unna mellom Rundstaven og Høgsetervola. Folk hadde også slått seg ned ved Rauåkynnene og Bjørgkynna. Så en viss omgang med omverden hadde de. Problemet var nok heller tidsbegrenset isolasjon som oppstod grunnet værforholdene. De snødde bokstavelig talt inne. Dertil kom det faktum at utviklingen tok en brå og merkbar vending, da det oppstod et lunket forhold mellom grunneierne og "busetterne" som et resultat av en del selvtekt. Flere ble "tvunget" vekk fra sine plasser, noen frivillige - andre mer motvillige, og dermed med makt. (Se *Stjørdalens krønike*, bind 2 - side 136). Dette var med å legge grobunnen for den store utvandringen til Amerika. Det er klart at en del tragedier oppstod, og en burde ut i fra dagens kunnskaper og holdninger ha løst "problemet" på et annet vis, enn brutale utkastninger og forvisninger. Men i alle oppgjør er det vanligvis minst to parter, og en vil være naiv dersom en ikke innser at folket på Skraltkynna og andre tilsvarende ødemarker, tok seg til rette på mange måter. Det var nok en del tjuvslakting, både av naturens egne matkilder, men også av tam buskap. Dertil kommer hogst og utnyttelse av andre naturressurser. Nå skulle en kunne tro at det var nok til alle. Men en utløsende faktor var trolig at det sjelden kom til forhandlinger og fornuftige kompromiss. Det må nok innrømmes, gjennom familiens tradisjonsfortellinger, at skraltkynnfolket ofte løste sine tvister med helt andre midler enn dialog. Det ble nok lite "kjøpslåing" - men heller mye "slåssing". Skraltkynnfolket var nok ikke av de som var minst fryktet.

Noen av dagens eiere av Skraltkynna, 3. august 2008

Ingene Dahle Bakken m/Victor Klefsås Bakken, Kåre Bakken (døde: 5. sept 2008) og bak: Kolbjørn Dahle Bakken

Det går mange vandesoger om hvor sterke karene inne ved Skraltkynna var. En vårdag Gammel-David kom over Hovskogen med ei halv favn med råved, var snøen så bløt at de kjørte seg helt fast på barflekken. Hesten klarte ikke å dra de løs. Da tok David opp sleden, tok den på ryggen og bar den frem til bedre snø. Hva gjelder hester, sies det at David klarte å holde tilbake ikke bare en hest, men to. Her var det kjempekrefter. En dag kom Stor-David (Gammel-David) og han Litj-David over en bjørnefamilie. Stor-David stakk av og gjemte seg, mens Litj-David krabbet etter bjørnene inn i hiet, og ut kom først binna, deretter ungene og til slutt han Litj-David! En dag var en av karene fra Skraltkynna i Kristiania, kanskje var det på turen over til Amerika. Det fortelles fra oppholdet i hovedstaden at vedkommende hivde 8 politimenn på sjøen.

Sønnen David (Litj-David) dro til Amerika med sin familie i 1865. Senere fulgte enkelt av ungene til broren Kristoffer etter, blant annet John og David som dro i 1870 og Gunder i 1880. Kristoffer og Gjertrud mistet sitt fjerde barn inne på Skraltkynnplassen. Thale hadde gått bort kun et par måneder etter den fæle uka i 1873 - nevnt innledningsvis - hvor de måtte

gravlegge tre av sine unger i snøen i påvente våren og frakt ned til kirkegården i bygda. Og to år deretter dør det femte barnet, nemlig Kristoffer jr. - 17 år gammel.

Trolig ble også Mali, søster til David jr (Litj-David) med over til Amerika i 1865. Hun ble gift inn i familien Øfsti. Familien Davidson kom via Quebec i Canada til Chicago. Lenger kom de ikke foreløpig, da pengene var oppbrukte. Men takket være soldater som vendte tilbake fra borgerkrigen, som også kunne snakke norsk, fikk David seg arbeid på et sagbruk, slik at han kunne tjene seg til billett videre til Red Wing i Minnesota. Stans nå et par sekunder i lesningen, og still følgende spørsmål. Hvordan var det å komme til Chicago pengelens? Hvor skulle de få tak over hodet? Hva med Johanna og ungene?

*Ardelle Davidson Revland,
7. sept 2008*

David jr (1831-1916) og Johanna (1829-1915) fra Skraltkynna slo seg først ned i Holden Township, men kjøpte seg en farm i 1868 i Roscoe Township - en kilometer nordvest av Stjordahl kirke (Roscoe Center). Farmen skulle etter hvert bli på 320 mål dyrka mark. Deres eldste datter, Sigrid (1855-1935) ble gift med Andrew Goplen (1857-1924), opprinnelig fra Nord-Torpa i Oppland. Denne slektsgrena har i dag mange etterkommer, hvorav min kilde er Phil Goplen (87) i Zumbrota, oldebarn av Johanna og David. Datter nr. 2, Dina (1858-1905) - giftet seg med sitt søskenbarn Sverk (1855-1912), sønn av Kristoffer i Skraltkynna. Sønnene Lars (1860-1904) og Iver (1863-1905) forble ugifte. Sønnen Carl (1868-1943) gifter seg med Ingeborganna Østerås - hvorav deres etterkommere: Ardelle Revland (f.1928) i Wanamingo og Gwen Davidson Stanich er mine kilder. Den siste i familien Davidson fra Skraltkynna var Elisabeth, f. i Amerika i 1873. Hun døde 23 år gammel. Far David Davidson var republikaner,

**"Kjempers fødeland": Familien Davidson
Sigrid (gift Goplen), Dina (gift Myran), Iver, Lars og Carl
Foran: Johanna og David**

roadmaster og tilhørte kirken i Aspelund og Holden, senere kom de inn i menigheten i Stjordahl Lutheran Church i Roscoe Center.

Fra Kristoffersiden i Skraltkynna skal nevnes sønnen Jørgen, hvis nedadgående linje fører oss til dagens Jørgen Myran i Hesteskoen på Stjørdal og Ruth Bremseth i Breidablikkvegen m.fl. Jørgen og Ruth er altså oldebarn av Kristoffer på Skraltkynnplassen. Jørgen ble den eneste av

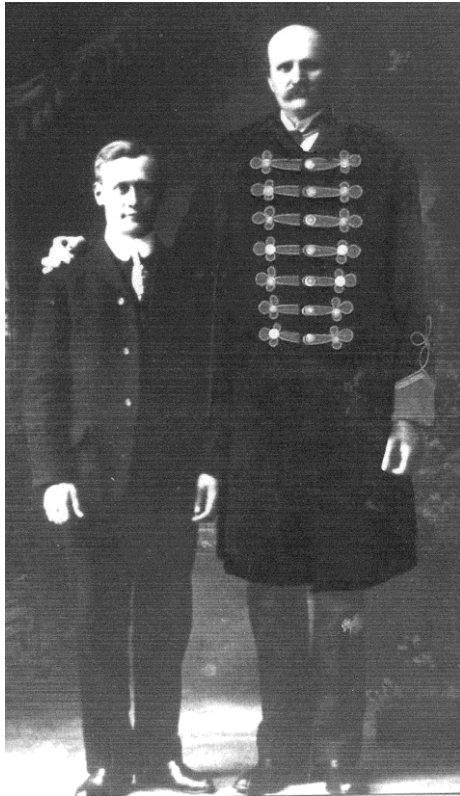

sønnene som ble igjen i Norge, og derved opphavet til deler av dagens Myranslekt i vårt dalføre. Kristoffer (1823-1900) og Gjertrud (f. Kringen i 1826) fikk 13 barn, hvorav som tidligere nevnt 5 dør i ung alder og flere utvandret til Amerika. Av deres slekt i Amerika vil jeg nevne linken til Gunder Myran (1861-1911), født i Skraltkynna som sønn av Kristoffer og derved bror til Jørgen. Gunder kom til Amerika i 1880, og gifter seg i 1894 med Anne Martha Bjugan (1876-1926). De fikk åtte barn, hvorav Melvin (1908-1998) er far til min kilde Richard (Dick) Myran (f.1935), som i dag bor i Zumbrota og derved er oldebarn av Kristoffer i Skraltkynna. Gunder, og senere sønnen Melvin, hadde sin farm på grensen mellom Roscoe Twp og Cherry Grove Twp, ved Highway 57.

I Amerika ble de store Davidkarene (Lars, Iver og Carl) etter hvert kjendiser fordi de var så store og sterke. Størst var Iver, som gikk under navnet *The Roscoe Giant*. Han ruvet godt i terrenget med sine 7 fot og 2 tommer, hvilket skulle bety etter amerikanske målbenevnelser: 218,39 cm - etter norske mål: 224,89 cm. Når vi så vet at han var 310 pound, ca. 140 kg, så tyder det på en velproporsjonert kropp - ikke en fet mann. Bildene fra den tiden viser også at Davidkarene var faste i fisken. Søskenbarnet Sverk Kristoffersen Myran (1855-1912), som også reiste til Amerika, skulle og være litt av ei kjempe. Alle disse, unntatt Carl - var oppvokst i Skraltkynna. Det hele startet i 1884 da en kvegagent, som var en god venn av familien Davidson, i Chicago møtte en person fra St.Louis, Missouri

To ukjente, ganske så svære menn - blir småtasser ved siden av Iver Davidson

Dick Myran, Larry Goplen (sønn av Phil) og Phil Goplen på museet i Zumbrota, 6. sept 2008 - med frakken som Iver brukte på sirkuset.

Martin Hoven var en stor kar. Her blir han liten ved siden av Iver Davidson

som skrytte av sine lange armer og store never. Nå visste denne agenten om Iver der hjemme i Goodhue County, så det utviklet seg til et veddemål (betting). Da summen var passe høy sendte mannen fra Minnesota et telegram til David Davidson og ba ham sende sin sønn ned til Chicago, på agents bekostning - og med løfte om store penger. Agenten lovte å møte Iver på stasjonen og ellers bringe ham trygt hjem igjen. Og slik ble det. Da de to kjempene stod ved siden av hverandre rakk armene og hendene på "the missourian" kun ned til nevene på Iver. På samme tid var det berømte sirkuset Barnum & Bailey i Chicago. Mr. P.T. Barnum fikk høre om denne hendelsen, og kontaktet Iver. Ja, han kontaktet også foreldrene hjemme i Roscoe Twp. Dermed ble det kontrakt og store penger på Iver.

Iver var med sirkus Barnum i tre år, hvor han rett og slett kun viste seg frem for penger. Noen vintre var han også med i en musikal i New York. Det siste året var han sågar med over til London for å vise seg frem. Det sies at han tjente penger rett og slett bare på å vise frem handflatene, eller ved at publikum kunne få forsøke å rappe en hundredollarseddel ut av hendene hans. Det kostet kanskje noen cent å forsøke. Ingen nådde opp. 100-seddelen ble hos Iver. Jeg har sett at Hegraboka har skrevet at det var Serk Myran som reiste rundt med sirkus. Men det er feil. Likeledes at det var stjørdalinger som stod bak veddemålet, og sist, men ikke minst - så har Stjørdalens Blad og andre patrioter velmenende nok skrevet at Iver var den største mannen i Amerika. I og for seg gjør det ikke så meget, men i all rettferdighetens navn er ikke The Roscoe Giant dokumentert i den retningen. Det er hevdet at Joseph Craig fra Kentucky var 7 feet 8 inches (omkring 233 cm),

Bilde fra en avis: Iver til venstre

og at kisten med ham veide 800 pound og at hele 12 mann måtte bære. Det korrekte var også at Iver skulle være med sirkuset som en eventuelt erstatter for The Shield Brothers. Dette var fire brødre fra familien Shield fra Texas, hvor alle var høyere enn Iver. Den største var 7 ft 11 ½ inches (242 cm). Selv om vi har bilde av de fire fra Texas, synes høyden som er oppgitt å være noe overdrevet, og i et bilde fra London i 1889, hvor Iver var med og steppet inn som en av The Texas Giants, synes Iver å være høyere enn den andre (se dårlig bilde fra en avis). En av guttene fra Texas, Shade - fortalte at de solgte bilder av seg selv for 10 cent pr. bilde, og at han tjente omkring 12 dollar pr. dag (6 dollar i netto), hvilket var en stor sum den gangen. Iver Davidson gjorde det også meget godt under de årene han var med sirkuset. Han la seg opp en pen sum av penger som han investerte i en pub i Minneapolis, men foreldrene likte ikke dette og han solgt derfor puben etter kort tid. Vi må huske at familien Davidson var meget gudfryktige, og et liv innen alkoholbransjen passet nok ikke inn i rammen til den etter hvert mer og mer fornemme og innflytelsesrike familien. Davidsonfamilien hadde virkelig tatt et stort skritt fra Skraltkynna. Pengene fra sirkuset var nok et godt grunnlag.

Farmen til Davidson-familien den gangen

Når Iver, Lars og Carl har blitt omtalt som The Roscoe Giants henger det mer sammen med tiden etter sirkusopptreden. I november 1891 dro nemlig de tre kjempene inn til Minneapolis for å delta i en internasjonal "tug of war" (tautrekking), som de vant i sin klasse (tremann) mot storheter fra Australia, Frankrike etc. I finalen mot Frankrike gikk tauet noen cm att og fram i hele 48 minutter før "the long and bony Norwegians" tok seieren hjem.

Slik ser det ut i dag fra farmen til Davidson-familien

Dagens eier: Jason Grant, barna Autumn og Emmett, - i lag med Phil Goplen. Sistnevnte vokste opp på gården.

Jeg ønsker hva gjelder det Roscoe Giant å avslutte med fire sitater fra avisene, som og forteller litt om hvem Iver Davidson fra Skraltkynna var:

”The last year of Iver’s circus life was in Europe. His fine appearance drew hosts of paying visitors, but he was careless in protecting his health and he thought he was invulnerable to the dread disease which claimed him - tuberculosis”

-- *Claremont, Minnesota News* (Dec. 26, 1930)

“Unlike most show people he was economical and laid up a good share of his salary, and later in life invested it to good advantage.”

-- *Zumbrota News* (May. 19, 1905)

- Battled hard in his last twelve months to overcome TB; last month of life unable to work on farm.
- He was the third in his family to die of consumption or TB - within two years and the fourth in the last 9 years.
- Died at the family farm in Roscoe.
- A special coffin was made for his remains. “The quest for a coffin made him outstanding even in death.” -- (*Claremont News*, Dec. 26, 1930)

“He was endowed with a good natured disposition, was a ready conservationist and had a keen wit which made for him thousands of friends. He was frank, open and honest in all his transactions and withal a man whom it was a pleasure to call a friend and mingle with. His memory will linger long with many who mourn his untimely demise.”

-- *Zumbrota News*, May 19, 1905

**Kilde vedrørende Roscoe Giant: Jeff M. Sauvé,
St. Olaf College Assoc. Archivist
Her på bildet i lag med sin sønn Holden.**

Phil Goplen, Larry Goplen og Dick Myran

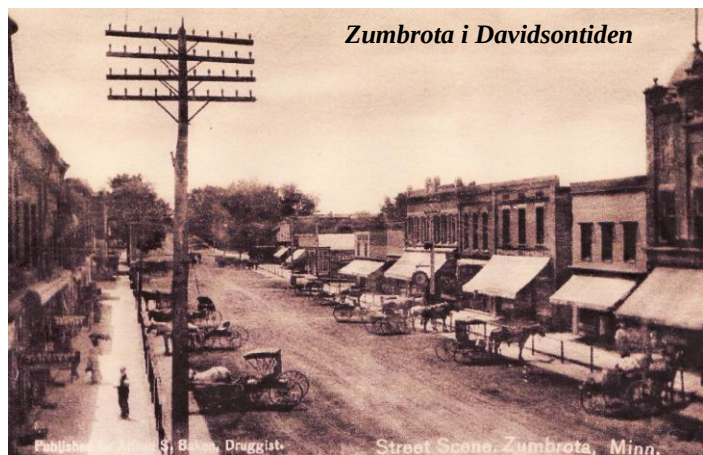
Lars dør den 2. mai 1904, 44 år gammel og Iver året etterpå, 42 år. Ingen hadde etter sigende arvinger. Da Lars lå på det siste etter en lang tæringssykdom, hvor det skulle bare være skinn og bein igjen - var han 124 kg. Han måtte ha vært en kraftkar! For øvrig ble de alle et offer for tæringen (tuberkulose).

Sønnene ble etter sin artistkarriere boende sammen med foreldrene på deres farm i Roscoe. Da Lars og Iver døde, og foreldrene ble sittende igjen alene, flyttet Johanna og David til sin datter og svigersønn i Griggs County, Nord-Dakota. Deres eldste barnebarn overtok farmen, og David og Johanna ble med familien til Sigrid tilbake til farmen i Minnesota - hvor hun pleiet sine foreldre inntil de døde. Flere av familiemedlemmene hviler i dag på kirkegården i Zumbrota (perpetual care). Lorents Iverson Hastad, bror til Johanna, kom til USA i 1866 og fikk seg en farm i nærheten av sin søster.

Zumbrota, sør av Minneapolis i Minnesota - er på mange måter et midtpunkt hva gjelder bosettingen av utvandrede stjørdalinger. "Fylket" heter Goodhue County, med byen Red Wing som fylkesadministrasjon. "Fylkene" er oppdelte i "kommuner", såkalte Town Ship (Twp). Både *fylkene* og *kommunene* er generelt mye mindre enn våre her i Norge, logisk nok ut i fra at de tross alt over seg igjen har delstaten, i vårt tilfelle her - altså Minnesota. Det finnes en rekke kirker, omtrent en for hver Twp.

Flere av disse bærer tilsvarende navn fra norske kirker her hjemme, blant annet Stjordahl Church i Roscoe Twp, fem minutters kjøring sørvest av Zumbrota. Hvert Twp hadde sin egen "town hall" og sine egne skoler. Disse Town Hall var mindre bygg, som står der fortsatt som kulturminner. Skolene hadde

nummer. Protokollene for Stjordahl kirke er interessant lesing. Disse forefinnes i kirken, er skrevet med fin og stilfull håndskrift - og på norsk de første årene. Å vandre på kirkegårdene i området er som å vandre på kirkegårdene på Skatval, Hegra, Lånke etc. Navnene på steinene er de samme.

Terrenget er lett kupert, mest flatt og litt kjedelig kanskje for oss. Avstandene ganske så store. Gårdene heller ikke av de største, men jevn over store, hvor de ligger med sin bebyggelse omtrent innrammet i et lite skogholt, som en slags oase ute i ørkenen. Noen meget bra vedlikeholdt og med vakre omgivelser i form av plen og beplantning, men også svært mange i forfall og mest som en skrotplass, litt typisk amerikansk med fullt av biler og "vrakrester" slengt rundt husene.

Hvorfor slo nordmennene seg ned i nordstatene, blant annet i Wisconsin, Minnesota og Dakotastatene? Og hvorfor samlet stjørdalingene seg i Goodhue County? Forklaringen ligger selvsagt i hvor de første slo seg ned. Det ligger i vår natur å søke våre egne. Brev og rykte tilsa i hvilken retning de fleste dro. Sørstatene var utelukket ut i fra temperatur, litt etnisk tankegang, samt kunnskaper og kultur hva gjaldt levesett hjemmefra. Men hovedforklaring på norske settlement, ligger i tilgjengeligheten. De

Søsknene Sander, tippoldebarn til Dina og Sverk Myran Bak f.v: Mark og Douglas .

Foran f.v: Stacy Jaycox, Tammy Fleck og Darcy Warkenthien.

fleste kom etter hver til Chicago. Herfra gikk turen på Mississippi til Red Wing. Dette var den naturlig og enkleste atkomsten. Red Wing ble samlingspunktet for reisen innover i landet. En reise, som for oss som følger i deres fotspor, fortøner seg både skrekkslagen, imponerende og vemodig, med tanke på de primitive transportører, de store familier og de enorme avstandene. Tilgjengeligheten og lett dyrkbar jord var altså avgjørende. Selv om det var mye skog, var den overkommelig og lett å fjerne i forhold til "rotbrytingen" i gamle landet. En "farm" er ikke det samme som en "ranch". De fleste fikk tildelt 160 acres (mål). Ved utvidelser og tildeling generelt var jordlappene oppdelte i 80 acres.

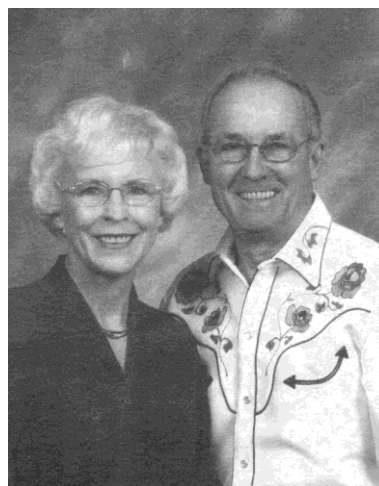
Som en annen representant for Myranfamilien i USA, vil jeg ta med min kilde Stacy Jaycox. Hun er tippoldebarn av Dina og Sverk Myran. Hennes oldemor var Dinas datter Clara Myran Well (1888-1964). Hennes bestemor er Mae Well, hun er 97 år og bor i Bismarck, ND. Stacy er 46 år og datter av Hazel (d.2004) og Richard Sander (d.2008). Hun er gift med Jonathan og bor i Harwood, Nord-Dakota.

Da Litj-David var i Norge i 1894, betalte og tok han med Ane (datter til broren) og hennes 14-årige sønn over til Amerika. Gutten het også David, født den 25.mars 1880 - døpt den 23.mai. Faren var skredder og ungkar Karl Pedersen på Kleven. Tante Sigrid og bestemor Gjertrud var blant fadderne. At Litj-David tok med disse to var som en slags kompensasjon for "den anktagen" broren Kristoffer hadde kommet med gjennom å beskyldte ham for å ha stukket av til Amerika. Nå skulle David gjøre noe godt tilbake. Når dette går i trykken har jeg ikke lykket å finne Ane (f.1850). På et bryllupsbilde fra Auset i 1909, er en Ane Kristofferdatter Skraltkynna med. Men dette er ifølge Kjell Haugen i Rådalen en annen Ane som Kristoffer fikk før han giftet seg med Gjertrud. Det skal også bemerkes at Litj-David var hjemme i Stjørdalen sommeren 1900. Han ankom Ellis Island fra Liverpool med skipet Teutonic den 9. august. Broren Kristoffer døde i desember samme året.

Martha og Gunder Myran (sønn til Kristoffer) med barna Gitta og Aaron i 1898, 18 år etter at Gunder forlot Skraltkynna.

Yvonne og Dick Myran i Zumbrota. Dick er barnebarnet til Martha og Gunder.

Gammel-David var født på julekvelden. Hans sønn Kristoffer var født på julekvelden. Hans sønn igjen, Kristoffer - var født på julekvelden og han Litj-David som utvandret til Amerika dør på julekvelden. De av arvingene som fikk familier, fikk mange barn. Dina gifter seg altså med søskenbarnet Sverk - begge med oppvekst fra Skraltkynna. Den 27. mai 1912 var Sverk i Minneapolis av helsemessige årsaker. Det sies at han hadde med seg en ganske stor sum penger. Her ble han brutalt myrdet, og pengene var borte. Kroppen hans var ille medfart. De måtte nok ha vært mange samtidig på 57-åringen. Sverk var kjent som umåte sterk, rimeligvis - han kom tross alt fra "Skraltkynna in Norway". Opplysninger fra dødsattesten tilsier at infeksjon av hjerte, kombinert med tuberkulose og reumatisme førte til døden, men at en forutgående drabelig slåsskamp ga nok hjertestøtet. De fikk han ikke på sykehuset før han døde.

Familien Dina og Sverk Myran

Bak f.v: Gurina g. Pool, Julia g. Ellingson, Tilla g. Enger, Clara g. Well og Dora g. Bakken.

Foran f.v: Samuel, Sverk, Joseph, Christopher, Dina og David

Når dette kapittelet ender i ovennevnte tragedie, gjenspeiler det noe av den harde hverdagen for Skraltkynnfolket generelt, og for noen spesielt. En viss refleksjon gjør seg gjeldende ovenfor tre personer: Gjertrud fødte 13 barn på 28 år, mister 5 og dør 52 år. Dina fødte 18 barn på 22 år, mister 9 og dør 47 år og til slutt Inga Kristine Myran, gift med Peder Myran - og mor til Ruth Bremseth og Jørgen Myran (mine kilder). Inga Kristine var den tredje store sliteren, inngift i familien. Hun fødte 13 unger på 12 år, mister 2 og dør 45 år gammel i 1938. Jeg ser henne for meg der hun løper fortvilt langs jernbanelinjen i Flora med lille Teoline i armene - som nettopp hadde druknet i stampen ute hvor de samlet vann.

Inga Kristine Myran

Slektslinjen fra Skraltkynna er ikke så ulik etableringen av en vei. De slet seg gjennom ulike hinder, og det kostet på mange vis. Familier ble etablerte, storhetstid ble fulgt av nedgangstid. Kravene forandret seg - de hadde ikke noe valg. Noen dro ned til bygda, andre utvandret. Ødegårdene ble liggende igjen, alene. Men sporet ligger der likevel, for de som vil finne frem, søke sine røtter. Veien til Skraltkynna vil også alltid ligge der, selv etter at naturen har slettet alle spor. Fortidens gener legger igjen spor til fremtiden. Sporet forblir hos Davidson- og Myranfolket. Skraltkynna vil ikke bli glemt. "Vi finner nok frem...."